

Vraagbaak voor alle Kamper burgers. De Prijscouranten van H.J. Walkate, wijnhandelaar te Kampen, 1881-1914

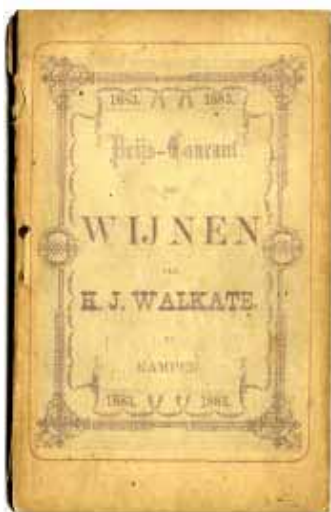
door Philip Walkate

In het voorwoord van zijn Prijscourant-Jaarboekje van 1896 schreef wijnhandelaar H.J. Walkate het volgende: ‘Dit jaar zag de 16de jaargang van dit boekje het licht. De talrijke blijken van sympathie die ik steeds ontving bij het verschijnen van iedere uitgave, gaven mij de overtuiging, dat mijn werk eenigszins wordt op prijs gesteld en in een behoefte voorziet. Ik geef de verzekering zeer gevoelig te zijn voor deze mondelinge appreciatie-betuigingen, maar kan niet nalaten te verklaren zeer erkentelijk te zullen zijn zoo deze vage loftuigingen worden ingewisseld tegen meer tastbare waardeeringen.’

De prijscouranten van H.J. Walkate, die tussen 1881 en 1914 verschenen, en als voorloper beschouwd kunnen worden van de *Kamper Almanak*, vielen blijkbaar in goede aarde bij de Kamper bevolking.¹ Elk jaar stond er een schat aan informatie in over het maatschappelijk leven: van de samenstelling van de gemeenteraad, verenigingsbesturen en commissies, tot de tarieven en vertrektijden van stoomboten en spoorwegen.²

Toch was de prijscourant precies wat het woord betekent: een boekje met prijzen van de vele wijnen die H.J. Walkate verkocht. Het toevoegen van allerhande informatie was een slimme manier om het boekje met wijnprijzen een heel jaar binnen handbereik van de Kampenaar te houden. Maar dan moesten ze wel zo nu en dan bestellen!

Wie was H.J. Walkate, welke wijnen en andere dranken waren verkrijgbaar in zijn wijnhandel? Wat was de kwaliteit van de wijnen, hoeveel verkocht hij, waar haalde hij zijn wijnen vandaan en wie waren zijn klanten? De prijscouranten van H.J. Walkate en archiefstukken uit het Frans Walkate Archief kunnen een antwoord geven op deze vragen.

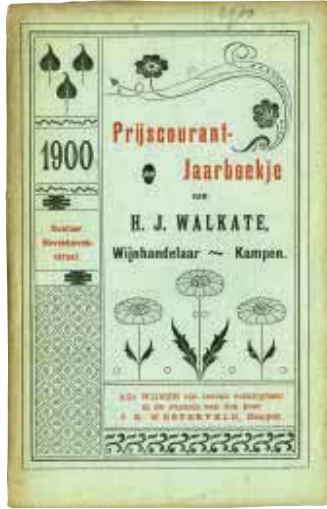

Prijzscouranten van H.J. Walkate uit 1883, 1885, 1886, 1889, 1900, 1911, 1912 en 1913. (Collectie Frans Walkate Archief).

Wijnhandelaar en Kampenaar Hendrik Jan Walkate, 1838-1915. (Collectie Frans Walkate Archief).

H.J. Walkate

Hendrik-Jan Walkate werd geboren in 1838 en trouwde in 1865 met Henriëtte Stenvers. Op zakelijk gebied was hij van vele markten thuis. In de prijscourant van 1881 staan advertenties van zijn verschillende bedrijven. Behalve een wijnhandel bezat hij ook Azijnfabriek De Nijverheid, Rozijn en Vruchten Azijnmakerij De Fortuin en Zeepziederij De Hoop. Daarnaast was

hij agent van de Maagdenburger Brandverzekering Maatschappij. Tevens was hij actief als thesaurier van het Schoolbeurzenfonds en de Werkvereeniging Orde en Vlijt.³

H.J. Walkate was vader van vier kinderen, onder wie J.A. Walkate (1870-1954), die later de zeepfabriek voortzette (Walkate & Rodenberg) en G.C.F. (Frans) Walkate (1866-1943), directeur van de Nutsspaarbank Kampen, medeoprichter van de Spaarbankbond en grondlegger van het naar hem genoemde Frans Walkate Archief. H.J. Walkate stierf in 1915, maar de wijnhandel werd door zijn zoons voortgezet onder dezelfde naam, tot 1935, toen de Groningse wijnhandel Onnes de voorraden overnam.⁴

De Wijnhandel

De wijnhandel van H.J. Walkate was tussen 1881 en 1915 gevestigd op verschillende adressen. Eerst aan de Oudestraat, Wijk IV, nummer 602, (naast de kazerne, zo vermeldt de prijscourant van 1881), later op nummer 250 (1890). Vanaf 1888 wordt ook een kantoor vermeld op de De la Sablonièrekade. In 1893 is het adres Bovenhavenstraat, Wijk I, nummer 14. In 1911 keert

het kantoor terug naar de Oudestraat en is dan gevestigd op nummer 210. Het telefoonnummer, vermeld vanaf 1905 op het kapt van de prijscourant, is 47. Behalve bij het pakhuis of in het kantoor van Walkate, waren wijnen tussen 1891 en 1914 ook af te halen in de winkels van J.E. Westerveld te Kampen. Zijn telefoonnummer was 48.

De prijscourant van 1889 vermeldt diverse depots en agenten in alle Nederlandse provincies, van Amsterdam tot Zutphen. Een advertentie in *Het Nieuws van den Dag*, op 30 juli 1910 luidt: 'H.J. Walkate te Kampen, Wijnhandelaar, vraagt Agenten of Agentessen op alle plaatsen van Nederland tegen de hoogst denkbare provisie.'⁵ Er waren blijkbaar afzetmogelijkheden en klanten in heel Nederland. Mogelijk wierf hij deze klanten tijdens zijn andere werkzaamheden als zeep- en azijnfabrikant.

Walkate exporteerde ook naar de Transvaal en Oost- en West Indië. Deze exportmogelijkheden stonden regelmatig op de kapt van de prijscouranten aangegeven. In Padang en Soerabaja was ene M. Stibbe de contactpersoon voor de depots in Nederlands-Indië.⁶

Uit de prijscouranten en de archiefstukken in het Frans Walkate Archief is niet goed na te gaan hoe Walkate zijn wijnen importeerde. Hoogstwaarschijnlijk haalde hij, net als andere handelaren in de provincie, via Rotterdam en/of Amsterdam de meeste wijn (uit Frankrijk, Algerije, Californië) binnen.⁷ Voor wijnen uit Duitsland lag dit wellicht anders. In het voorwoord van de prijscourant uit 1891 vermeldt hij: 'Mijn voorraad Rijnwijnen is groot en de geregelde verbinding met het grootste Rijnwijnhuis in Duitsland stelt mij in staat het beste te leveren in daarmede overstemmende lage prijzen.'

Eén keer, in 1888, wijst hij op een medewerker die in Bordeaux bij de oogst is geweest: 'Een onzer, die gedurende den geheelen oogsttijd in Bordeaux is geweest, heeft daar zeer goede wijnen aangekocht – zoodat u alle zekerheid kan hebben in 't vervolg zuivere Bordeaux-wijnen te ontvangen.' Of er vaker een medewerker (een zoon?) rechtstreeks in Bordeaux inkocht, is niet terug te vinden.

Vaak wijst Walkate in zijn voorwoorden over de voordelen van het inkopen van wijn via een tussenhandelaar als hijzelf. Ook al konden mensen rechtstreeks bij de producent inkopen in die tijd, wijn was volgens Walkate een ander soort product: daar was kennis voor nodig. Door de vele ziektes die de oogsten tussen 1880 en 1890 in de Bordeaux teisterden (Phyloxera, mildew) werd de wijn regelmatig versneden met inferieure wijn uit Spanje en Portugal. Dat nu was iets wat een goede tussenhandelaar, in tegenstelling

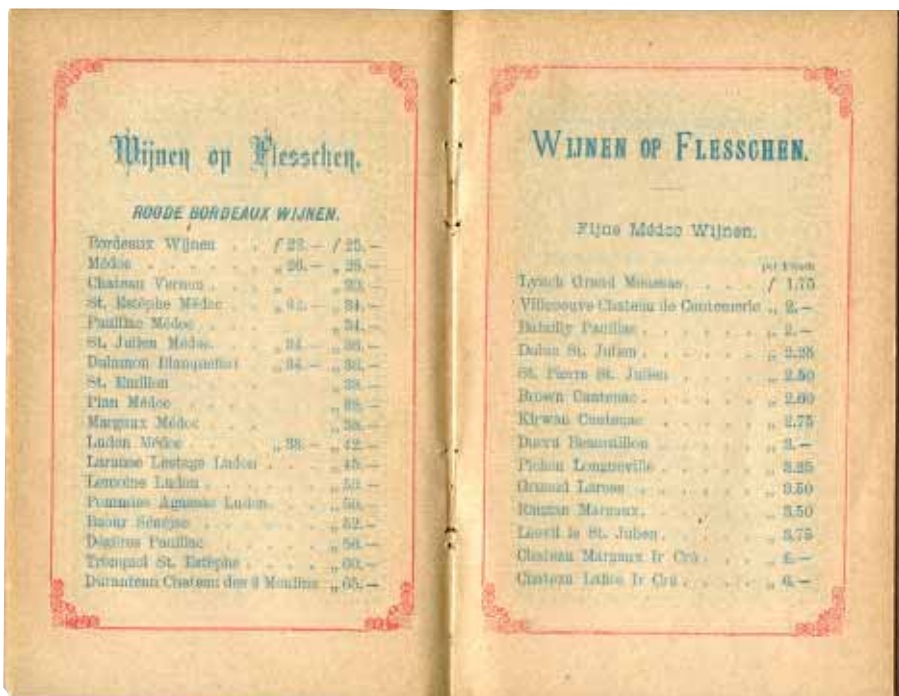
De wijnhandel van H.J. Walkate. De personen op de foto zijn mogelijk H.J. Walkate en twee van zijn kinderen. De locatie is waarschijnlijk de Bovenhavenstraat. (Collectie Frans Walkate Archief).

tot een gewone consument, kon opmerken. Daarnaast kon een tussenpersoon bijvoorbeeld wijzen op de opkomst van wijnen uit Algerije en Californië. Dat waren wijnen van goede kwaliteit en acceptabele prijs die niet versneden werden. Bovendien had Walkate kennis over de oogsten in Bordeaux (waar hij het meeste over schrijft in zijn voorwoorden), Duitsland en andere gebieden, zoals Italië. Hij kon de consument wijzen op goede en slechte jaren en raadde dan ook regelmatig aan om wijnen uit zijn voorraad te kopen die al wat ouder waren, maar uitstekend op dronk: 'Ik kan U de verzekering geven, dat mijne kelders uitstekend van oude wijnen zijn voorzien', zo schreef hij in zijn prijscourant van 1884.

Alleen uit het jaar 1877 is iets bekend over de omzet en winst die toe te schrijven is aan de wijnhandel van H.J. Walkate. Uit de *Voorraad der Dranken op 1 Januari 1878* is een netto winst van de wijn genoteerd van 1025,38 gulden.⁸ Uit andere stukken over 1877 blijkt dat de totale winst van Walkate (zeep, azijn en wijn) 8290,51 gulden was. Hieruit kunnen we concluderen dat de wijnhandel in dat jaar voor 12,5 procent bijdroeg aan de totale winst.⁹ In de prijscouranten van 1882 en 1883 wordt melding gemaakt van de uitbreiding van de clientèle en de overname van een oude firma. Veel meer over het financiële reilen en zeilen van Wijnhandel Walkate is niet voorhanden.

De wijnen

Het aanbod van wijnen en andere dranken dat opgenomen is in de prijscouranten tussen 1881 en 1914 was divers en veranderde nauwelijks. Natuurlijk, zo nu en dan zien we een ander merk Champagne opduiken, of de opname van nieuwe wijnen uit Californië of Algerije, die populair werden in die tijd.

Het assortiment van rode Bordeauxwijn uit 1891. Alle Fijne Médoc Wijnen zijn in 2013 nog steeds te krijgen. (Prijscourant 1891, collectie Frans Walkate Archief).

Ook de prijzen zijn vrij stabiel. Sterker nog, veel prijzen van zowel gewone als kwaliteitswijn waren in bijvoorbeeld 1911 lager dan in 1881, of gelijk gebleven.¹⁰

In de voorwoorden die Walkate ieder jaar schreef ligt telkens de nadruk op de oogst in Bordeaux. In de jaren tachtig van de 19de eeuw zijn de oogsten soms erbarmelijk, maar in 1897 kan hij opgelucht opmerken: ‘Over Bordeaux 93 en 95 – zij zijn daar om het mensdome te bewijzen, dat de Bordeaux van edeler bloed is dan die van alle andere landen.’ Helaas is het jaar 1898 weer desastreuus: ‘de oogst is mislukt – ziedaar den totaalindruk van alle berichten, die uit de Gironde tot ons komen.’ Zo lezen de voorwoorden van de prijscouranten als een opeenvolging van wisselvallige oogsten.

De onderstaande thema’s keren regelmatig terug in de voorwoorden:

- De kwaliteit en kwantiteit van de wijnoogst (met name van Bordeaux).
- Phyloxera en mildew ziektes in de Bordeaux.
- Het mengen van Bordeauxwijnen met wijnen uit Spanje en Italië.
- Het succes van het enten van Franse wijnstokken op Amerikaanse (die

In Concurrentie met Bordeaux.

Wie kennis heeft gemaakt met mijne **TAFELWIJNEN**, neemt nooit weer uit het buitenland. — *De wijnen die ik lever, zijn zuiver.*

Roode Wijn

per anker f 22,—
per oxhoofd van 275 fl. f 114,—

Tevensdien biedt mijne levering die **VOORRIJEN**, naar **BOVEN** het betrekken uit **BORDEAUX**, dat steeds **WIJNEN**, die **niet in den smaak vallen of niet zijn soosals men die gewenscht had, TENUGGENOMEN of GERUILD** worden, terwijl men dat bij het buitenland totaal niet.

Italiaansche Wijn

f 18.— per anker
f 0.10 per flesch.

Is een zeer aangename, zuivere tafelwijn uit een der beste streken van Italië.

De prijs is zóo laag gesteld, dat ze met succes het bier aan tafel kan vervaagen.

Behalve de duurdere Bordeauxwijn had H.J. Walkate ook tafelwijn en Italiaanse wijn in de aanbieding, naast vele andere wijnen en dranken van over de hele wereld. (Prijscourant 1893, collectie Frans Walkate Archief).

beter tegen Phyloxera bestand waren).

- De opkomst van de wijnbouw in Algiers en Californië.
- Prijzen van de wijnen en dreigende accijnsverhogingen.

Klanten konden bij Walkate voor meer dan alleen Bordeaux en opkomende wijngebieden terecht. In een gemiddelde prijscourant was de volgorde van wijnen als volgt opgesteld:

Wijnen op fust (Bordeaux, Algerije, Californië en Italië)

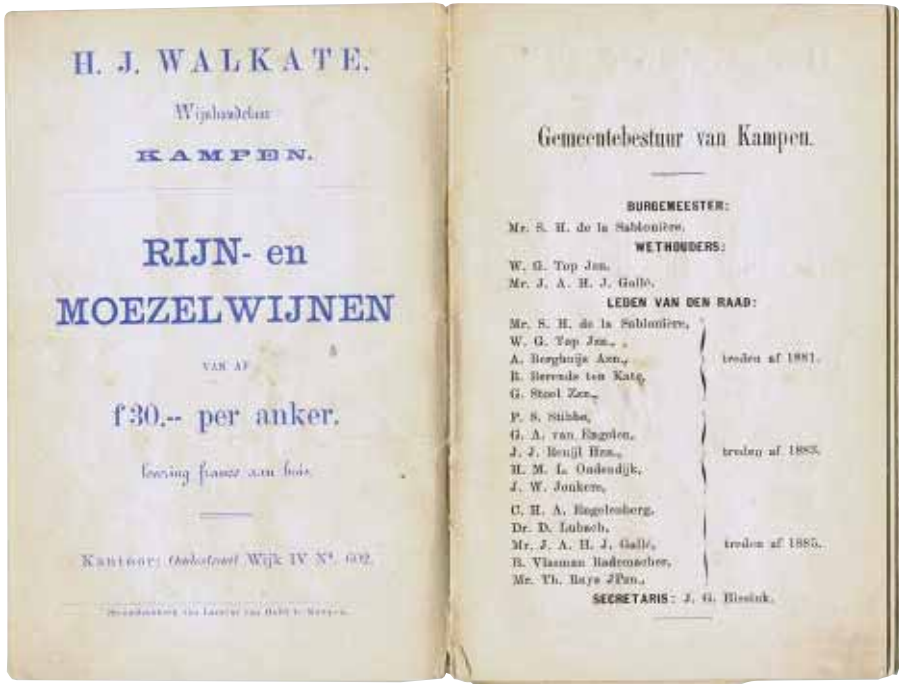
Deze waren beschikbaar per okshoofd van 225 liter.

Wijnen op flesschen

Roode Bordeaux Wijnen (uit onder meer de Médoc en St. Emilion, per fles of per anker van 45 flessen).

Fijne Roode Bordeaux Wijnen (uit de 1855 classificatie, wijnen van alle vijf Cru Classé's, waaronder Chateau Margaux en Chateau Lafite).

Witte Bordeaux Wijn en Fijne Witte Bordeaux Wijn (waaronder Chateau d'Yquem).

De 'vraagbaak voor alle Kamper burgers' uit 1881. De Prijscouranten van H.J. Walkate stonden behalve met wijnen, boordevol met nuttige informatie over Kampen. (Prijscourant 1881, collectie Frans Walkate Archief).

Roode Bourgogne Wijnen

Rijnwijnen

Fijne Rijnwijnen

Moezelwijnen

Champagne (waaronder Moët & Chandon, Roederer en Mumm).

Algiersche Wijnen

Italiaansche Wijnen

Roode Californische Wijnen

Portwijnen

Californische Portwijnen

Madera Wijnen

Sherry Wijnen

Bergerac en Fransche Muscaat Wijnen

Diverse Wijnen (Spaans, Grieks, Madera, Kaapse Sherry).

Gedestilleerd (van Nederlands fabrikaat tot Cognac, Whiskey en Jamaica Rum).¹¹

De Prijscouranten werden geleverd met bestelbiljet en retourenveloppe. (Collectie Frans Walkate Archief).

De Commissie voor de Bank van Leening en President van Werkvereniging 'Orde en Vlijt' (waar H.J. Walkate Thesaurier was), tevens bestuurslid van Sociëteit Het College. Verder: P.F. Heinecken, lid van bestuur van de Badsociëteit; C.H.A. Engelenberg, Dijkgraaf en gemeenteraadslid; A. Bessem, lid van het bestuur van Sociëteit Burgerlust; B. Ples, lid van het bestuur van de Buitensociëteit en H. ten Raa, penningmeester van 'Liedertafel Euterpe' en lid van het bestuur van de Buitensociëteit. Daarnaast waren de Grootte Sociëteit Kampen en het Brand Collegie klant van H.J. Walkate. Welke wijnen deze klanten bestelden, is niet te achterhalen. Gemiddeld bestelden de 47 klanten op deze lijst voor ongeveer 22,45 gulden. Omgerekend naar 2013 zou dat 208,30 euro zijn.¹³ We kunnen ervan uitgaan dat de meer kapitaalcrachtige burgers van Kampen (en andere delen van Nederland) klant waren.

Na deze uitgebreide lijst volgden twee pagina's met mogelijkheden tot geassorteerde kistjes, met als wervende tekst: 'Zeer geschikt voor cadeaux.' In de prijscourant waren enveloppe en bestellijst bijgesloten om het de klanten gemakkelijk te maken.

De klanten

Wie waren de klanten van H.J. Walkate? In het Frans Walkate Archief is een lijst van *Debiteuren van Wijn* in te zien van 1 januari 1878.¹² De klanten op deze lijst komen met name uit Kampen. Maar er staan ook klanten uit vele andere steden genoemd: Hattem, Dalfsen, Zutphen, Hengelo, Heerde, maar ook Harlingen, Leeuwarden, Lemmer, Schiedam en Amsterdam.

In de lijst komen namen voor die terug te vinden zijn in de prijscourant van 1881: W.A. Colthoff, Direc-

Menu

du 26 Septembre 1897

à l'occasion du Mariage

de

Monsieur J. H. K. Smeets.

avec

Mademoiselle H. A. F. Walkate.

Potage à la Tortue.

Croquettes au ris de Veau.

Saumon Sauce persil Petites Carottes

(Muscaat Lunel).

Filet de Boeuf Hericols Verts

(81er Duranteau Chateau des 3-Moulin.)

Poitrine de Veau truffée Petits Pois

(78er Broich Cantenac).

Langue de Boeuf sauce aux Champignons.

(Pomard.)

Foilets jeune rotis-Compote abricots

(Lieb fraumilch.)

Bavaroise à l'Ananas au Marasquin.

Gâteau.

Fruits (Champagne.)

Glace.

Dessert.

KAMPEN.

J. H. v. D. MEULEN,

CUISINIER.

Het menu van het huwelijk van Henriëtte Walkate en J.H.K. Smeets in 1897 met daarop de wijnen uit de wijnhandel van H.J. Walkate. (Collectie Frans Walkate Archief).

De kwaliteit

De kwaliteit van Walkate's wijnen liep uiteen van eenvoudige tafelwijnen tot de exclusiefste Bordeauxwijnen. Alle veertien *Fijne Roode Wijnen* die in de prijscourant van 1911 vermeld staan worden tegenwoordig nog steeds gemaakt (sommige weliswaar onder een iets andere naam). De prijs voor een Chateau Margaux of Chateau Lafite was toen 4 gulden.¹⁴ Uit de archiefstukken is niet op te maken welke wijnen klanten precies bestelden en op de lijst met *Vorraad der Dranken* op 1 januari 1878 zijn deze Fijne Roode Wijnen niet terug te vinden. De eerste prijscourant is van 1881, waar ze wel in staan. Wellicht begon Walkate later met de import van duurdere wijnen, of stonden deze op een aparte lijst.

Op het menu van het huwelijksdiner van H.J. Walkate's dochter Henriëtte met J.H.K. Smeets van 26 september 1897 staan wijnen die we ook terugvinden in de prijscouranten: *Muscaat Lunel* (Languedoc) bij de *Saumon Sauce Persil Petites Carottes*; een *Duranteau Chateau des Trois Moulins* uit 1881 (de duurste van de normale rode wijnen uit Bordeaux) bij de *Filet de Boeuf Haricots Verts*; een *Chateau Brown Cantenac* uit 1878 (een *Margaux Troisième Grand Cru Classé*, niet de goedkoopste en niet de duurste *Cru Classé*) bij de *Poitrine de Veau truffée Petits Pois* en een *Pomard* (Pommard, gewone rode Bourgogne) bij de *Langue de Boeuf sauce aux Champignons*. Bij de desserts werd *Liebfraumilch* (Duitsland) en Champagne (merk onbekend) geschonken.¹⁵ Kortom, een mooi gemiddelde van Walkate's aanbod. Hij schonk niet de allerduurste, maar (gelukkig) ook niet de allergeedkoopste wijnen tijdens het huwelijk van zijn dochter.

Vraagbaak voor alle Kamper burgers

In zijn *Prijscourant* van 1912 schreef Walkate in zijn voorwoord als vanouds over de oogst. Na wat alarmerende berichten over ziekten in het voorjaar merkte hij over de Bordeauxstreek op dat er daarna maanden waren geweest van 'ontzettende hitte, die misschien onaangenaam was voor het menselijk lichaam maar ontzettend veel goed aan de wijnstok heeft gedaan. Inderdaad, de wijnstok heeft zich lustiglijk aan de onmogelijkste temperaturen weerstand geboden en zich die maanden onder dat regime wel bevonden met een gemiddelde thermometerstand van 40/58 graden in de zon. De parasieten hebben bange oogenblikken moeten doormaken – dientengevolge was de wijnstok blakende van gezondheid'.

In 1913 schreef hij zijn laatste voorwoord, want het ontbreekt in 1914. H.J. Walkate blaakte zelf niet meer van gezondheid en stierf in 1915. Ruim 35

jaar had hij wijn vanuit heel Europa en zelfs uit Amerika en Noord-Afrika naar Kampen gehaald. De opname van informatie over het Kamper leven in de prijscouranten was een slimme zet. Elk jaar konden Kampenaren tussen de lijsten met feestdagen en vertrektijden, school-, kerk- en gemeentebesturen de vele advertenties en het ruime aanbod zien van de heerlijkste wijnen. H.J. Walkate bleef echter een zakenman: voor wat hoort wat! In 1899 schreef hij in zijn voorwoord over de waardering voor zijn prijscouranten als 'vraagbaak voor alle Kamper burgers', maar voegde eraan toe: 'Voor deze sympathiebetuigingen kan ik niet anders dan zeer gevoelig zijn, doch zou het zeer op prijs weten te stellen zoo men deze platonische genegenheid op voor mij meer practische en economisch voordeeliger gronden steunde.' In ieder geval kwam er in 1928 weer een vraagbaak voor alle Kamper burgers in de vorm van de *Kamper Almanak*, met daarin nog één verwijzing naar wijn: een advertentie van H.J. Walkate - Wijnhandel te Kampen.

H.J. Walkate is de betovergrootvader van de auteur.

Noten

1. Theo van Mierlo, '75 Jaar Kamper Almanak', *Kamper Almanak* (2003) 12-23.
2. De prijscouranten van Wijnhandel Walkate (1881-1914) bevinden zich in het Frans Walkate Archief Kampen.
3. Zie *Prijscourant* 1881.
4. Groninger Archief, 1426 Wijnhandel F. Onnes en Zoon, 1876-1974, 202, Stukken betreffende de overname van de wijnhandel H.J. Walkate uit Kampen door de firma F. Onnes en Zoon.
5. Advertentie in *Het Nieuws van den Dag*, 30 juli 1910, Koninklijke Bibliotheek, Kranten Archief http://resources2.kb.nl/010105000/pdf/DDD_010109028.pdf
6. Over de export naar de koloniën is in het Frans Walkate Archief niets terug te vinden.
7. [J.Th. Boelen], *Jacobus Boelen, 1733-1933. Amsterdam. Bijdrage tot de geschiedenis van den wijnhandel in Nederland in de laatste twee eeuwen*, (Amsterdam 1933) 121.
8. Frans Walkate Archief Kampen, Archief familie Walkate.
9. Er zijn in het Frans Walkate Archief alleen gegevens over 1877 beschikbaar.
10. Gewone rode Bordeaux tafelwijn in 1881 kostte 26 gulden per anker (45 flessen) in 1911 23 gulden. Een Chateau Gruaud Larose stond in beide prijscouranten te koop voor 3,50 gulden. Natuurlijk fluctueerden sommige prijzen van met name kwaliteitswijnen, door de soms erbarmelijke oogsten tussen 1880 en 1910.
11. *Prijscourant* 1911.
12. Frans Walkate Archief Kampen, Archief familie Walkate,

13. Omgerekend via de site van het Instituut voor Sociale Geschiedenis (<http://www.iisg.nl/hpw/calculate2-nl.php>).
14. Omgerekend via de site van het Instituut voor Sociale Geschiedenis (<http://www.iisg.nl/hpw/calculate2-nl.php>) blijkt dat vier gulden in 2012 omgerekend 40,35 euro zou zijn. Chateau Margaux en Chateau Lafite kosten in 2013 minstens het tien- tot twintigvoudige per fles!
15. Menu du 26 Septembre 1897 à l'occasion du Mariage de Monsieur J.H.K. Smeets avec Mademoiselle H.A.F. Walkate, Archief familie Walkate, Frans Walkate Archief Kampen.